

Kretanja
Europski realiteti
Teorijska razmatranja

KRETANJA
EUROPSKI REALITETI
Teorijska razmatranja

Nakladnik

Akademija za umjetnost i kulturu u Osijeku
Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku

Sunakladnici

Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Centar za znanstveni rad u Vinkovcima
Filozofski fakultet Osijek
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti u Osijeku
Universidad Complutense Madrid, Facultad de Ciencias de la Información
Univerzita Sv Cyrila a Metoda Trnava, Faculty of Mass Media Communication
Stuttgart Media University (Hochschule der Medien)
Vytautas Magnus University, Academy of Education
Politécnico do Porto

Za nakladnika

Helena Sablić Tomić

Izvršna urednica

Marina Đukić

Uredništvo

akademkinja Dubravka Oraić Tolić (Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti,
Zagreb, Hrvatska)
Ivana Bestvina Bukvić (Akademija za umjetnost i kulturu, Osijek, Hrvatska)
Marina Đukić (Akademija za umjetnost i kulturu, Osijek, Hrvatska)
Ivana Đurđević Babić (Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti, Osijek, Hrvatska)
Tatjana Ileš (Akademija za umjetnost i kulturu, Osijek, Hrvatska)
Jacinto Gomez Lopez (Universidad Complutense Madrid, Facultad de Ciencias de
la Información, Madrid, Španjolska)
Burkard Michel (Hochschule der Medien, Stuttgart, Njemačka)
Rasa Nedzinskaite (Vytautas Magnus University, Academy of Education, Kaunas,
Litva)
Maria Carmen Salgado Santamaria (Universidad Complutense Madrid, Facultad
de Ciencias de la Información, Madrid, Španjolska)
Željko Pavić (Filozofski fakultet, Osijek, Hrvatska)
Maria Ines Ribeiro Basilio de Pinho (Politécnico do Porto, Porto, Portugal)
Dáša Mendelová (Univerzita Sv Cyrila a Metoda Trnava, Faculty of Mass Media
Communication, Trnava, Slovačka)
Ján Višňovský (Univerzita Sv Cyrila a Metoda Trnava, Faculty of Mass Media
Communication, Trnava, Slovačka)

Recenzenti

izv. prof. dr. sc. Ivan Trojan
izv. prof. dr. sc. Valentina Majdenić

KRETANJA

EUROPSKI REALITETI

Teorijska razmatranja

4. Međunarodni znanstveni skup "Europski realiteti – Kretanja", 12-13. prosinca 2019., Osijek

Zbornik radova

Akademija
za umjetnost
i kulturu u Osijeku

Osijek, ožujak 2021.

SADRŽAJ

9 UVODNA RIJEČ

I. MEDIJI I JAVNA KOMUNIKACIJA U POLITIČKOM, GOSPODARSKOM I KULTURNOM OKRUŽENJU

- 13 **Mato Arlović:**
USTAVNI SUD I MEDIJI
- 45 **Željka Bagarić, Darijo Čerepinko, Mario Žuliček:**
VIRTUALNI PROSTOR, ZADOVOLJSTVO ŽIVOTOM I PARTICIPACIJA MLADIH
- 64 **Jasna Šulentić Begić, Amir Begić:**
DRUŠTVENI MEDIJI U KONTEKSTU NASTAVE GLAZBE I CJELOŽIVOTNOG UČENJA NASTAVNIKA
- 83 **Jelena Blaži, Anita Jeličić, Tomislav Vidačić:**
KOMUNIKACIJSKA DINAMIKA KAO DIO STRATEGIJE NA PRIMJERU STUDIJE SLUČAJA PROJEKTA *DRAVA NAS SPAJA*
- 95 **Krešimir Lacković:**
UTJECAJ KONVERGENCIJE NA ŽIVOTNI CIKLUS MEDIJA
- 114 **Anita Papić, Katarina Knol Radoja, Igor Arežina:**
SLOBODA IZRAŽAVANJA MEDIJA I DEZINFORMACIJE, GDJE POVUĆI GRANICU?
- 132 **Miroslav Sikora, Nefreteta Zekić Eberhard, Stjepan Siber:**
ULOGA MEDIJA U PROMOCIJI TRADICIONALNIH METODA LIJEČENJA KAO SASTAVNICE MODERNOG TERAPIJSKOG PRISTUPA

- 150 Daniela Šincek, Ivana Duvnjak, Silvija Ručević:**
PROVJERA PRIKLADNOSTI MODELA JESSOROVE
TEORIJE PROBLEMATIČNOG PONAŠANJA ZA
OBJAŠNJENJE VRŠNJAČKOG NASILJA PREKO
INTERNETA

II. KULTURA I UMJETNOST – ZNANSTVENI, MENADŽERSKI I MEDIJSKI ASPEKTI

- 165 Timea Bockovac:**
JEZIK SUVREMENE MAĐARSKE
POLITIČKE PROPAGANDE
- 182 Fahira Fejzić Čengić:**
ZLATNI PAVILJON – MOĆ VIRTUALNE
MANIPULACIJE I EVROPSKA KRETANJA
- 194 Anita Dremel:**
UMJETNOST I OBRT ISTRAŽIVANJA: KULTURNA
SOCIOLOGIJA I PRIJEPORI UNUTAR FEMINISTIČKE
EPISTEMOLOGIJE STAJALIŠTA
- 213 Igor Gajin:**
(S)KRETANJA KA PROŠLOSTI: NOVI TRENDovi
NAKON JUGONOSTALGIJE – MANUALSTALGIJA I
CROSTALGIJA
- 232 Hrvoje Jakopović, Boris Beck:**
SPOT “PUNA ŽIVOTA” – RAZVIJANJE HETERO –
I AUTOPREDOŽBI U SVRHU STVARANJA IMIDŽA
TURISTIČKE DESTINACIJE
- 250 Darko Mrkonjić:**
VIRTUALNO STVARNO – STEREOTIP OD
EUKLIDSKJE GEOMETRIJE DO KOGNITIVNE
LINGVISTIKE I POSTMODERNOG ZNANJA
- 269 Andrea Vučetić:**
KREĆUĆI SE PREMA KRAJU: *FILMSKI* NAGOVJEŠTAJ
RASPADA JUGOSLAVIJE

- 283**   **Katarina Žeravica:**
PROPITIVANJE MOGUĆNOSTI PERCEPCIJE I
RECEPCIJE IZVEDBE NA PRIMJERU IZVEDBI *PARTY,*
BLIND CINEMA I MOORE BACON!

III. KULTURNE I KREATIVNE INDUSTRIJE – POKRETAČI URBANE REGENERACIJE I GOSPODARSKOG RASTA

- 301**   **Marta Borić Cvenić, Marija Tolušić, Andrea Kovačević:**
OD KONCEPTA LINEARNE DO KONCEPTA
CIRKULARNE EKONOMIJE U EUROPSKOJ
UNIJI I REPUBLICI HRVATSKOJ
- 321**   **Jasna Horvat, Darija Krstić, Kornelija Mlinarević:**
KLJUČNA ODREĐENJA KREATIVNE INDUSTRIJE –
NAZIVI, POJMOVI I MODELI
- 344**   **Igor Mavrin, Ivana Slukan:**
OD BAŠTINE DO BRENDA – SUVREMENA
KRETANJA KREATIVNOG MUZEJSKOG
MENADŽMENTA
- 364**   **Martina Mihordin:**
VATROGASCI KAO MEDIJSKE ZVIJEZDE,
HEROJI, PR-OVCI, INFLUENCERI
Medijski identiteti, od zvijezda do selfija
- 401**   **Ivo Mijoč:**
EKONOMSKA ANALIZA UČINKOVITOSTI SUSTAVA
E-DRAŽBI U STEČAJNOM POSTUPKU
U REPUBLICI HRVATSKOJ
- 424**   **Tihana Sudarić, Jadranka Deže, Krunoslav Zmaić**
KREATIVNE DIVERSIFIKACIJE U SEGMENTIMA
RURALNOG TURIZMA
- 442**   **Tamara Šarlija:**
MAPIRANJE GLAZBENE PROIZVODNJE GRADA

- 467** **Mirjana Trstenjak, Filip Živaljić, Teodor Petričević:**
NOVI POGLED NA MENADŽMENT U KULTURI;
PROJEKT “NOVE PRAKSE – SUDIONIČKO
UPRAVLJANJE ZGRADOM SCHEIER”
- 484** **Marija Završki, Katarina Horvat:**
TURISTIČKI DOŽIVLJAJ DESTINACIJE SLAVONIJE
Profiliranje turista i ispitivanje turističkog zadovoljstva u
Osječko-baranjskoj županiji

UVODNA RIJEČ

U zborniku koji je pred vama donosimo radove s Međunarodnog znanstvenog skupa *Europski realiteti – kretanja*, četvrtoga u nizu započetom 2013. godine. Skup se bavi interdisciplinarnim promišljanjem i analizom kulturnih, obrazovnih, umjetničkih i znanstvenih politika u europskom okružju, kao i njihovim posljedicama na specifične aspekte suvremenoga društvenog i kulturnog okruženja. Tema skupa u organizaciji Akademije za umjetnost i kulturu u Osijeku jesu **KRETANJA**, u najširem smislu riječi, a vezana za neizbježne prilagodbe kulture, menadžmenta, kreativnih industrija, medija i javne komunikacije uopće digitalnom okruženju.

Drugim riječima, pitanja na koja se pokušalo na skupu odgovoriti više nisu bila hoćemo li se prilagoditi novim kulturnim, medijskim i ekonomskim trendovima nego na koji način i s kojim dalekosežnijim posljedicama. Digitalna revolucija, društveni mediji, lažne vijesti, kulturna proizvodnja kao dobavljački vođen proces i mnogi drugi aktualni društveni i kulturni fenomeni moraju potaknuti i akademsku zajednicu na znanstveni i analitički pristup suočavanju s rastom tzv. *influencerski* upravljane kulture i sveprisutnog *YouTube sveučilišta*; prozivanju i pozivanju na odgovornost društvenih medija i šire, internetskih platformi gdje na osnovu europske regulative moraju dokazivati da brinu o istinitosti informacija i ozbiljnom novinarstvu. Umjetnost, znanost i kultura također trebaju prilagodbu novim načinima zatvaranja kruga između umjetnika i publike, ljudi i mjesta uvažavajući kreativne procese, ali i potrebu razumijevanja tržišnih zakonitosti koji taj proces vode. Posebno treba naglasiti rast broja *freelance* zaposlenih u području kulturnih i kreativnih industrija, posebice u dizajnu i medijskoj industriji, a kojima uspon u karijeri nije nužno vođen zaradom, već stvaranjem utjecaja.

Odgovori na pitanja kako se prilagoditi ovise o kolaborativnom i fleksibilnom pristupu, ali i pristupu koji otvara nove prostore za suradnju. U tom će smislu upravo kretanja u novim smjerovima, prema inovativnim i atraktivnim rješenjima te provokativnijim promišljanjima osnažiti sinergiju između djelatnosti u kulturi, gospodarstva, posebice kulturnih i kreativnih industrija te javnih komunikacija suvremenoga doba, omogućujući postavljanje poticajne istraživačke platforme sažete i u temeljnim ciljevima

našega skupa koji su ostvareni i objavljivanjem radova u ovome Zborniku. Tri su cjeline unutar ovoga izdanja:

1. Mediji i javna komunikacija u političkom, gospodarskom i kulturnom okruženju
2. Kultura i umjetnost – znanstveni, menadžerski i medijski aspekti
3. Kulturne i kreativne industrije – pokretači urbane regeneracije i gospodarskog rasta

u kojima donosimo značajne te ponajprije aktualne doprinose nekim budućim kulturnim, komunikacijskim i ekonomskim kretanjima u društvu u kojem živimo. Konferencija je okupila više od 130 sudionika iz deset zemalja (Bosna i Hercegovina, Hrvatska, Italija, Južna Koreja, Nigerija, Mađarska, Portugal, Slovačka, Srbija, Španjolska), a ukupno je prihvaćen 42 rada za objavu. Interes sudionika iz drugih zemalja ukazuje na važnost krovne teme konferencije i poticanja daljnjih istraživanja u cilju jačanja sinergije između djelatnosti kulture, gospodarstva te javnih komunikacija.

Na ovome mjestu treba reći kako je objavljen i zbornik radova pisanih na engleskome jeziku – *Movements 2020* – a koji također donosi radove sudionika Međunarodnog znanstvenog skupa *Europski realiteti – kretanja*. Ova se zbornička izdanja, usudimo se reći, izvrsno nadopunjuju te čine vrijedan doprinos znanstvenim promišljanjima izrazito dinamičnih promjena u poljima kulture, medija i menadžmenta kojima svakodnevno svjedočimo.

Još jednom zahvaljujemo članovima organizacijskog i programskog odbora, uredništvu i svim recenzentima te svim autorima i suradnicima koji su doprinijeli nastanku ovog Zbornika i uspješnoj konferenciji.

doc. dr. sc. Marina Đukić
izvršna urednica

Osijek, prosinca 2020.

I. Mediji i javna komunikacija u političkom, gospodarskom i kulturnom okruženju

Mato Arlović¹

USTAVNI SUD I MEDIJI

Prethodno priopćenje

Sažetak

Mediji u suvremenom demokratskom, slobodarskom društvu, ljudskih prava i temeljnih sloboda, te vladavine prava i zabrane diskriminacije po bilo kom osnovu, imaju gotovo nezamjenjivu ulogu u prenošenju informacije javnosti i temeljem toga utječu na formiranje osobnih i javnih percepcija. Time su postali ključni element bez kojeg nema realiziranja funkcionalne demokracije u slobodnom društvu, vladavine prava i ustava.

Mediji kao sredstva masovnih komunikacija u demokratskom društvu imaju povećujuću funkciju, koja se ostvaruje u dva smjera. Prvo; oni informiraju (prenose informacije) građanima biračima o svemu što je od javnog interesa pa time i od političkog interesa utičući tako na formiranje njihovih stavova. Drugo, mediji nosiocima ovlaštenja da donose upravljačke (uključivo političke i pravne) odluke povratno prenose percepcije (stajališta) naroda kao ravnopravnih državljana o pojedinim pitanjima od javnog interesa, njihovom viđenju kako ih ostvarivati te naklonost građana kojoj političkoj opciji i/ili državnom tijelu treba dati njihovo povjerenje da obavljaju te poslove.

Ustavnopravna osnova za djelovanje medija u javnosti sadržani su u osnovnim ustavom zajamčenim pravima na slobodu mišljenja, slobodu izražavanja misli, slobodu medija i slobodu informiranja, zabrani cenzure itd.

Prava na ove slobode su konstitutivnog karaktera. Ona se kao ustavno zajamčena prava i slobode, kao npr. pravo na slobodu medija odnose na sve sastavnice državne vlasti i njihova tijela, te tijela pravnih osoba s javnim ovlastima. Po prirodi stvari i po osnovu formalnog i funkcionalnog ustavnog uređenja takav odnos postoji i između medija i Ustavnog suda Republike Hrvatske, uz sve specifičnosti koji proizlaze iz njihovog ustavno-pravnog položaja, nadležnosti i društvenih zadaća i uloga.

O odnosu između Ustavnog suda Republike Hrvatske i medija bit će riječi u ovom radu kako sa formalno-pravnog tako i sa realnog-funkcionalnog ustavnog aspekta. Uz to, nastojat će ukazati na okolnosti i razloge koji pospješuju i/ili otežavaju suradnju između medija i Ustavnog suda Republike Hrvatske u zadovoljavanju javnih interesa i ustavnopravnog poretka Republike Hrvatske. Na kraju rada izložit će prijedloge i

¹ Sudac Ustavnog suda Republike Hrvatske, Mato_Arlovic@usud.hr

neke mjere koje bi bilo dobro u doglednoj budućnosti ostvariti kako od strane Ustavnog suda Republike Hrvatske, tako i na strani medija da bi se dodatno poboljšala i na višu razinu izdigla njihova međusobna suradnja u informiranju javnosti.

Prije svega, da bi javnost bolje razumjela položaj, značaj rad i ulogu s jedne strane Ustavnog suda, a s druge medija u ostvarivanju slobodnog demokratskog društva te ustavnog poretka i njegovih najviših vrednota Republike Hrvatske.

Ključne riječi: odnos medija i Ustavnog suda, sloboda mišljenja, izražavanja misli, pravo na slobodu medija i informiranje, zabrana cenzure, javni interes, odgovornost za informiranje, vladavina prava i ustava.

Uvod

Moderne demokratske države, ljudskih i manjinskih prava i sloboda, podjele vlasti, slobodnih zakonom uređenih višestranačkih fer i tajnih izbora, vladavine prava i ustava ustrojene su ustavima koji u osnovi počivaju na teorijskom konceptu novog konstitucionalizma (Bačić, 2010).²

Novi konstitucionalizam kao teorijski koncept koristio je i hrvatski ustavotvorac kod izrade i donošenja Ustava Republike Hrvatske kojim je ustrojena Republika Hrvatska kao moderna ustavna država (Bačić, 2010).³

Sama teorija novog konstitucionalizma se temelji na nekoliko stajališta, koje npr. Alec Stone Sweet jedan od istaknutih zastupnika ovog teorijskog koncepta sistematizira na slijedeći način:

- “Državne institucije uspostavljaju se pisanim ustavom i svoje ovlasti izvode isključivo iz njega.

2 Prof. dr. sc. Petar Bačić kad piše o modernom ili suvremenom konstitucionalizmu navodi da je to “skup pravnih i političkih ideja koje su se u zapadnom svijetu razvijale od pojave prosvjetiteljstva sve do današnjih dana. To su koncepti koji čine osnovu ustavnodemokratske političke i pravne misli: dioba i razgraničenje državne vlasti, priznavanje i zaštita određenih osobnih prava (npr. zaštita privatnog vlasništva), te predstavnička vladavina ... Stvarnu ustavnodemokratsku prirodu određenog sustava moguće je procijeniti upravo po mjeri u kojoj priznaje, štiti i razvija navedena temeljna načela” (2010: 78).

3 Pišući o ustavnoj državi prof. dr. sc. Petar Bačić ističe da je: “Ustavnodemokratska država nastala radi osiguranja individualnih prava, a ustavi takvih država stvarani su da bi primorali državu na poštivanje tih prava. Suvremeni zagovornici ustavnodemokratske vladavine ističu da je upravo tzv. rights talk viralni sinonim modernih koncepcija ustavno-demokratske države” (2010:79).

Inače rodonačelnik teorije o ustavnoj državi i njen najžešći zagovornik je Petar Häbrle, njemački teoretičar ustavnog prava i ex sudac Saveznog ustavnog suda. Svoj koncept o ustavnoj državi on je izložio i obradio u knjizi: “Ustavna država” (2002).

- Taj ustav propisuje konačnu vlast narodu posredstvom izbora ili referenduma.
- Prakticiranje javne vlasti, uključujući zakonodavnu vlast, zakonito je samo ako je u skladu sa ustavnim pravom.
- Ustav jamči katalog prava i sustav ustavnog sudstva za obranu tih prava.
- Sam ustav specificira kako se može revidirati.” (Sweet, 2013: 165)

Iz citiranog teksta proizlazi: Prvo, da nema državnih institucija (tijela javne vlasti) ako nisu priznate i utvrđene u ustavu s jedne strane, a s druge strane da se sva njihova vlast izvodi isključivo iz njega.

Time je moć upravljača napokon podređena vladavini prava i ustava, i u odnosu na tu vrednotu i jedno od temeljnih načela demokratske ustavne države, s upravljačima su izjednačeni upravljeni.⁴

Drugim riječima upravljači svoje javne ovlasti u obnašanju javne vlasti prema upravljanim mogu ostvarivati samo ako su utvrđena i dopuštena ustavom i razrađena zakonima koji moraju biti u skladu s ustavom. Unatoč takvom ustavnom ustroju državnih vlasti, valja imati na umu da “politička vladavina u demokraciji nije ukinuta” (Nohlen, 1992: 18). Ona je samo uređena pravom i mora se realizirati u skladu s njim. Istovremeno pravo putem ustava utvrđuje načela, vrednote, uvjete i kriterije koji su osnova njezinog kontroliranja.

Dieter Nohlen, navodi da se ona kontrolira “podjelom vlasti, poštivanje ljudskih prava, prava na opoziciju i njezine šanse da preuzme političku vlast.” (Nohlen, 1992: 18)

U Republici Hrvatskoj, Ustavom⁵ je izrijekom propisan sustav vrednota koje se ex konstitucione mogu i moraju koristiti za kontrolu ne samo javne vlasti već u cijelosti ostvarivanja njime ustrojene moderne demokratske ustavne hrvatske države.

To izričito proizlazi iz stipulacije članka 3. Ustava Republike Hrvatske koji propisuje i enumerativno navodi vrednote ustavnog poretka Republike

4 Naime, i jedni i drugi se moraju ponašati u skladu s ustavom i zakonom. Položaj, prava i obveze i jednih i drugih uređena su pravom, pa je iznad svakog od njih pravo u skladu s kojim djeluju, a ne bilo kakva moć i/ili sila iznad prava.

5 Republika Hrvatska je svoj Ustav donijela 22. prosinca 1990. godine, a objavila ga u “Narodnim novinama” broj 56/1990. U osnovi tekst Ustava Republike Hrvatske je iz 1990. je i danas na snazi, iako je više puta mijenjan i dopunjavao.